

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zastavení pohledávky a „nedílné“ plnění zástavnímu věřiteli a zástavnímu dlužníku

Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“ nebo „ObčZ“) ve svém § 1336 odst. 1 upravuje, že před splatností zajištěného dluhu může dlužník (zastavené pohledávky, tj. poddlužník) plnit na zastavenou pohledávku jen nedílně zástavnímu věřiteli i zástavnímu dlužníku. Zástavní věřitel i zástavní dlužník mají právo žádat, aby dlužník plnění uložil ve prospěch jich obou do úschovy u třetí osoby, a nedohodnou-li se o schovateli, určí ho na návrh některé ze stran soud. Občanský zákoník tuto „nedílnost“ nikde nerozvádí a toto nedílné postavení a jeho charakter blíže neupravuje.

Konkrétní důsledky ustanovení § 1336 odst. 1 ObčZ nerozvádí nejen zákon, ale blíže je nekomentuje ani odborná literatura. Například T. Richter uvádí, že na tomto ustanovení je nejdůležitější to, že je dle výslovného ustanovení § 1340 ObčZ dispozitivní.[1] Řešení, které § 1336 odst. 1 ObčZ obsahuje, je dle T. Richtera „totiž v praxi zcela nerealizovatelné a strany, které nebudou chtít způsobit kolaps peněžních toků zástavního dlužníka, budou muset dbát na to, aby ustanovení vyloučily a sjednaly jinou úpravu.“[2] Zatímco v prve citovaném komentáři je nosným sdělením doporučení, aby strany ustanovení smluvně vyloučily, tak J. Fiala doporučuje, aby především zástavní věřitel žádal, aby poddlužník plnění uložil ve prospěch zástavního věřitele a zástavního dlužníka do úschovy u třetí osoby.[3] Věcně se J. Fiala k problematice vyjadřuje podobně stručně jako T. Richter a konstatuje, že občanský zákoník nedílnost postavení dvou oprávněných osob v žádném ustanovení blíže nespecifikuje a zároveň kategoricky dodává, že nejde o závazek s nedělitelným plněním ve smyslu § 1869 a 1870 ObčZ.[4],[5]

To, že povaha ustanovení o nedílném postavení zástavního dlužníka a zástavního věřitele je v literatuře nejasná, dokládá skutečnost, že v komentářové literatuře k § 1870 občanského zákoníku P. Lavický jako příklad nedílného závazku dle tohoto ustanovení uvádí právě § 1336 odst. 1 ObčZ: „O solidárně nedílné závazky však může jít i v jiných případech, bude-li závěr o nedělitelnosti plnění vyplývat ze smlouvy nebo ze zákona. Např. sám občanský zákoník v rámci regulace zástavního práva k pohledávce v § 1336 odst. 1 stanovuje, že před splatností zajištěného dluhu může dlužník na zastavenou pohledávku plnit pouze nedílně zástavnímu věřiteli i zástavnímu dlužníku.“[6] Toto tvrzení dále v textu rozvádí a upřesňuje tak, že: „[...]občanský zákoník pro některé případy společných pohledávek se solidárně nedílným plněním obsahuje zvláštní pravidla, jež mají před obecnou úpravou přednost. Platí to např. [...]pro plnění poddlužníka zástavnímu věřiteli a zástavnímu dlužníku před splatností zajištěného dluhu (§ 1336 odst. 1)“.[7] Zatímco J. Fiala tedy lakonicky konstatoval, že se rozhodně nejedná o nedílné postavení dle § 1870 ObčZ, P. Lavický tak striktní není, naopak ustanovení § 1336 odst. 1 ObčZ nabízí právě jako příklad nedílného plnění

obecně upraveného v § 1870 ObčZ (i když zároveň bez bližšího rozvedení uznává, že pravidlo § 1336 odst. 1 ObčZ je pravidlem speciálním).

Plnění solidárně nedělitelné nebo plnění nerozlučné?

Je traktováno, že v případě aktivních společných závazků s nedělitelným plněním, toto nedělitelné plnění může mít podobu jednak solidárně nedělitelného plnění (typicky se jedná o hmotnou věc, kterou nelze rozdělit), čili takové případy, kdy na straně věřitelské vystupuje několik osob a dlužník může splnit kterémukoliv věřiteli, avšak pouze vcelku najednou. Dále může mít nedělitelné plnění povahu plnění „nerozlučného“, tj. takového, které mohou na dlužníkovi uplatňovat pouze všichni věřitelé společně.[8]

Výše citovaný P. Lavický odkazuje na ustanovení § 1336 odst. 1 ObčZ v pasáži svého textu věnované plnění solidárně nedělitelnému. Málokterá věc, resp. její plnění je přitom tak dobře dělitelné, jako je tomu u peněžité pohledávky a případný závěr, že by zákonodárce § 1336 odst. 1 ObčZ zamýšlel tak, že poddlužník může plnit dle své úvahy buď zástavnímu dlužníku, nebo zástavnímu věřiteli, avšak vždy pouze vcelku najednou, čím by pohledávka (byť zastavená) byla zařazena do stejné skupiny nedělitelných plnění jako obraz či zpěv písně, je podle našeho závěru nesprávný. Za nesprávný tento závěr považujeme nejen s ohledem na dělitelnost či nedělitelnost pohledávky, ale zejména z toho důvodu, že občanský zákoník umožňuje plnit nedělitelně **zástavnímu věřiteli i** (tj. nikoliv nebo) **zástavnímu dlužníkovi**. To dle našeho názoru plyne i z toho, že ve stejném ustanovení § 1336 odst. 1 ObčZ je upraveno právo žádat, aby dlužník plnění uložil do úschovy u třetí osoby, a to ve prospěch **zástavního dlužníka a zástavního věřitele** (občanský zákoník výslovně uvádí „ve prospěch jich obou“). Máme tudíž za to, že je legitimní závěr, že ať již bude poddlužník plnit přímo nebo do soudní úschovy, vždy by se mělo jednat o plnění ve *prospěch obou*.

Při interpretaci ustanovení § 1336 odst. 1 ObčZ a při výkladu povahy nedělitelného postavení zástavního dlužníka a zástavního věřitele (včetně posouzení dílčí otázky, zda se jedná o plnění ve smyslu § 1870 ObčZ či nikoliv) je zároveň nutno respektovat smysl předmětného ustanovení (zde musíme bohužel konstatovat, že důvodová zpráva je v tomto ohledu kusá a nepřiliš nápomocná). **Účelem ustanovení § 1336 odst. 1 ObčZ je podle našeho názoru ochrana zájmů jak zástavního dlužníka, tak zástavního věřitele, a to proto, že v daný okamžik (tj. před splatností zajištěného dluhu) není zřejmé, který z uvedených dvou subjektů bude na konci dne oprávněným příjemcem plnění od poddlužníka (v závislosti na (ne)splnění zajišťovaného dluhu). Smysl ustanovení tak podle nás napovídá, že se má jednat o postavení v teorii označované jako nerozlučné** (viz výše) a dlužník proto může plnit jednomu z dvojice zástavní dlužník - zástavní věřitel pouze se souhlasem toho druhého.

Možnost zápočtu

Problematika nedělitelného plnění má samozřejmě i významné praktické důsledky. Ty se projevují vedle samotného plnění poddlužníkem i v rovině započítávání, tedy zda je po notifikaci zástavního práva poddlužník oprávněn proti zastavené pohledávce započítat svou pohledávku.

V této souvislosti vyvstává rovněž otázka použitelnosti dosavadní judikatury[9] k občanskému zákoníku 40/1964 Sb., podle které bylo postaveno na jisto, že je-li zástavní právo k zastavené pohledávce vůči poddlužníku účinné, tak i v době před splatností zastavené pohledávky nemůže poddlužník za trvání zástavního práva plnit svému věřiteli (zástavnímu dlužníku) bez souhlasu zástavního věřitele. V případě zastavení pohledávky se tak sice zástavní věřitel (na rozdíl od postupníka v případě postoupení) nestává věřitelem zastavené pohledávky, avšak dochází ke změně osoby oprávněné přijmout plnění ze zastavené pohledávky[10]. Vzhledem ke skutečnosti, že ObčZ se

v otázce plnění poddlužníkem odklonil od předchozí úpravy a namísto povinnosti plnit po notifikaci (a zároveň před splatností zajištěného dluhu) zástavnímu věřiteli zavedl nedílné plnění zástavnímu dlužníku i zástavnímu věřiteli, máme za to, že tuto judikaturu již aplikovat v plném rozsahu nelze, ačkoliv důsledky jsou obdobné.

Zatímco tedy před notifikací zástavního práva zůstává právo zápočtů mezi poddlužníkem a zástavním dlužníkem nedotčeno, v případě řádně notifikovaného zastavení je pak dle našeho názoru možnost zápočtů na zastavenou pohledávku vyloučena bez souhlasu „třetího“. Má-li totiž dlužník zastavené pohledávky plnit ve prospěch dvou jiných subjektů, tak stejný závěr musí platit i ohledně započítávání. Započítali by tudíž poddlužník svou pohledávku pouze vůči zástavnímu dlužníku (nebo pouze vůči zástavnímu věřiteli), nutně by jednoho z uvedených osob neoprávněně opomenul. Jelikož však zápočet je úkonem pouze mezi dvěma účastníky vztahu, nemůže poddlužník svůj zápočet realizovat vůči dvěma dalším účastníkům (zástavnímu dlužníkovu a zástavnímu věřiteli). Jediným možným řešením by tudíž bylo zápočet vůči jednomu z kandidátů plnění se souhlasem druhého. To je však řešení v reálném světě obtížně realizovatelné.

Pro úplnost shrnujeme, že občanský zákoník v případě zastavení pohledávky neobsahuje ustanovení obdobné tomu v § 1884 ObčZ, podle kterého platí, že dlužníku zůstávají i po postoupení zachovány námitky proti pohledávce, které měl v době postoupení, a že své vzájemné pohledávky vůči postupiteli může dlužník namítat i vůči postupníkovi, i když v době postoupení ještě nebyly splatné, musí však své pohledávky postupníkovi oznámit bez zbytečného odkladu poté, co se o postoupení dozvěděl. Poddlužník zastavené pohledávky tak nemá, na rozdíl od dlužníka v případě cesse, možnost namítat vůči zástavnímu věřiteli své vzájemné pohledávky vůči zástavnímu dlužníku.

Závěr a doporučení

V rámci naší „minianalýzy“ ustavení § 1336 odst. 1 občanského zákoníku jsme se přiklonili se k závěru, že před splatností zajištěného dluhu poddlužník nemůže plnit zástavnímu dlužníku ani zástavnímu věřiteli (s výjimkou soudní úschovy) bez součinnosti toho druhého avšak z výše uvedeného je zřejmé, že ani námi provedený výklad nevede k závěru plně odpovídajícímu potřebám úvěrové či obchodní praxe.

Potřebám praxe však neodpovídá ani žádný z jiných myslitelných výkladů, ať už to je výklad spočívající v možnosti poddlužníka plnit zástavnímu dlužníku nebo zástavnímu věřiteli, avšak jediné „vcelku“ nebo ať se jedná o doporučení ukládání plnění do úschovy ve prospěch obou subjektů, což je řešení samo o sobě obzvlášť nepraktické, tím spíš pak v případě zástavy velkého počtu pohledávek z obchodního styku a při předkládání seznamů se stovkami poddlužníků a/nebo pohledávek na týdenní či měsíční bázi.

Lze tak přitakat literatuře[11] v tom, že nejdůležitějším na předmětném ustanovení je to, že se jedná o ustanovení dispozitivní (a my dodáváme, že i prakticky neúčinné) a rovněž doporučujeme v zástavních smlouvách jeho aplikaci vyloučit.

JUDr. Aleš Hradil,
advokátní koncipient

Mgr. David Urbanec,
advokát a partner

[DUNOVSKÁ & PARTNERS s.r.o., advokátní kancelář](#)

Palác Archa
Na Poříčí 1046/24
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 774 000

Fax: +420 221 774 555

e-mail: office@dunovska.cz

[1] T. Richter. In: Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1099.

[2] Tamtéž.

[3] J. Fiala. In: Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014 dostupné v ASPI.

[4] Tamtéž.

[5] § 1870 ObčZ: „Je-li dlužník zavázán několika věřitelům k nedělitelnému plnění, není povinen plnit některému z věřitelů, ledaže ten mu dá přiměřenou jistotu, nebo dohodnou-li se na tom všichni věřitelé. Zda je spoluvěřitel, který dostal celé plnění, vůči ostatním něčím povinen, závisí na poměru mezi spoluvěřiteli; jinak se má za to, že není povinen ničím.“

[6] P. Lavický. In: Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 676 a násl.

[7] Tamtéž.

[8] Tamtéž.

[9] Viz např. rozsudek NSČR sp. zn. 29 Cdo 921/2009 ze dne 28. 4. 2011, rozsudek NS sp. zn. 21 Cdo 1891/2005 ze dne 3. 5. 2006 nebo rozsudek NS sp. zn. 29 Odo 820/2001 ze dne 27. 8. 2003.

[10] M. Jäger: Započtení v obchodních závazkových vztazích. Disertační práce. Praha: 2013; s. 280. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[11] Op. cit. sub. 1.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)